

Bereck József

A balkonember

(okt. 28.)

A vénséges öreget ketten-hárman, akárha bútorszállítók, karosszékestül tuszkolják be a liftkabinba. A műveltet végzők arcán észrevehető restelkedés, mozdulataikban türelmetlen sietség. Az öreg süvege kissé oldalra billen, gülü szemei ijedten jójóznak mély szemgödrukben. Nagyon magányosnak, elhagyatottnak tűnik a szűk kalitkában. Ezt a látszatot a liftajtó előtt sürgölődők látványa csak föl erősíti. Aztán egy ügyes mozdulattal befurakodik melléje egy vörös üstökű kölyök.

(Ki ő? A kölyök: Jani unokája. Jani: Dudu unokaöccse, egyetlen élő hozzátartozója. Dudu: a vénséges öreg a furcsa karosszékben.)

A liftajtó éles csattanással rájuk csapódik. A vörös üstökű gyerek az öreg háta mögé nyúlkal, s egyszer csak mozgásba rándul a szűk deszkabódé. Az öreg tekintetében visszatükröződik az emelkedés riadalmas érzékelése. A gyerek szélesen vigyorog a matuzsálem orra előtt. Jaj, istenem, mit művel velem ez az ördögfajzat-kínézésű!... Az öreg arcának pergamenbőrén finom remegés fut át. Aztán áhítattaljesen lecsukódik a szeme.

Félsz, Dudu, ugye félsz, hogy leszakad velünk ez a budi, és lepotytanunk a pokolba? Jani unokájának hangja gonoszkodó. Dudu kinyitja a szemét. Úgy tűnik, mintha mély álomból ébredt volna, és nem tudná, hol van. A tekintete, fejének elmozdulása nélkül, riadtan röpköd ide-oda. A liftfülke egyik oldalfalán lendületes kézzel fülkarcolt pina. Amolyan sár-

kányforma. A másikon egy fölmeredt bille a két hatalmas golyóval, amely mint egy pökhendi ágyú, éppen Dudu fejét célozza meg. Az öreg rémülten mered a rajzra. Lejárt! Vége... Ez most biztos nem véletlenül került a szeme elé. Nem bizony!... Ellövi a fejem, és vége, baszhatom... Mam nemhiába mondogatta, hogy...

(Ki volt Mam? Mam: Dudu édesanyja. Mit mondogatott nemhiába? Takard el mindig, édes fiam, rejtse el mások elől, hogy soha meg ne lássák, a kis szégyened. Mi volt Dudu „kis szégyene”? A rendkívül nagy hímveszszője, amely már zsenge gyerekkorában takargatnivalóan szembetűnő volt. Fialat legényként aztán majdnem vesztét okozta. Özvegy édesanyja, Mam, elküldte egyik rokonukhoz a cséplésnél segédkezni, ahol fogadásból egy száz kilónál is nehezebb búzászsákot tétetett a hátára, hogy fölviszi a ház padlására. Dudu, akit akkoriban még Dódinak neveztek, kemény léptekkel vitte előre az udvaron az öblös korpászsákba eresztett ropant terhét, s a meredek padláslépcső sem készítette megállásra. Csupán csak a gazda darabosan is formás alakú felesége, aki a masinázáshoz szükséges zsákokkal foglalatoskodott a padlás fülledt melegében. A lépcsőfeljáró tetejében állt, enyhén szétvetett izmos lábbal, feszülő, ujjatlan blúzán átütött a verejték. Csak akkor engedlek föl, ha megmutatod a csodaszerszámodat, mondta az asszony számító kacérsággal, s egyik kezét csípőre tette, a másikkal kisimitotta a homlokába hulló haját. Dódi orrá-

ba egészen közelről csapott a fölhevült női test illata, és villant meg az erőfeszítéstől kiguvadt szeme előtt a hónaljiszőrzet sötét bozótja. Hirtelen olyan erős gerjedelem fogta el, hogy elsötétült előtte a világ, megroggyant a térde, s már zuhant, hempergett is le zsákostul, nagy robajjal a mélybe. Néhány töréssel megúsza ugyan a dolgot, de „csodaszerszáma” állítólag többé nem szolgálta őt küldetésében – pláne nem a méretéhez méltó módon. S maga Dódi is amolyan magának valóvá, amolyan Duduvá vált.)

Jani unokája kárörvendően vigyorg az öreg megszeppenésén. Szemei zölden villognak elő szeplős arcából. Recés egérfogai ritkás sorának elől két helyütt is híja van. Fogódkodj meg, Dudu! Most fogunk lepottyanni a pokolba! A fiú meleg bőré, nyirkos tenyere az öreg aszott keze fejére tapad. Duduban is ébred némi káröröm: Nicak, a bába kifingotta a fogát! Amikor kiguvadt szemére ereszti elnehezült, ráncos szemhéját, a lift nyögős döccenéssel megáll. A fiú energikusan kilöki a liftajtót, s látszik, hogy a lépcsőfeljárónak már nincs újabb fordulója. A legfelső emeleten álltak meg.

Elbeszélőnk napok óta az írói újrakezdés kínkeserveivel küszködik. Tom Georch-nek is nevezhetnénk őt, hiszen legtöbb művének címe fölé ezt az írói álnevet kanyarította, elhagyva, illetőleg kizárólag baráti levelezésre korlátozva a szintén anyai felmenőitől származtatott de Doudecim Karcha nemesi előnevet. Szűkebb környezetében mindeközben nem Görcs, hanem Alabár Tamásként ismerte őt, ahogy az a személyi okmányaiában is állott.

Tom egy keményfedelű füzettel a térdén, maroknyi kéziratpapírral az ölében, golyóstollal a kezében nap-hosszat a balkonon üldögél. Egy ki-

mustrált, de betegségtől elgyötört testének így is oltalmas nyugalmat biztosító forgószékből, amely azonban – s ez lehetett kimustrálásának valódi oka, nem az elhasznátság – már elveszítette ezt a tulajdonságát. Ezért Tomnak a nap égi útját követve időről időre fordítania kellett rajta, hogy sápadt arcát állandóan a fanyar-ködös reggelekből kiderülő kora őszi verőfényben fürdethesse. A hosszú kórházi kezelés után betelhetetlenül vágyik a szabad levegő után, még ha azt csupán egy panelházi balkon néhány négyzetmétere nyújtja is. A balkon virágai, a futómuskátlai rózsaszínű és halványlila zuhatagjai még legszebb pompájukban díszlenek, legyek és méhek döngik tele a szűk, enyhén huzatos térség szögleteit, s a finom légörvény időnként érett gyümölcsök és szőlőmust szagfoszlányait lendíti föl a toronyházak magasába.

Mindez a kellem bányasztó érzésével tölti el Tomot, de egyszersmind furcsa önsajnálatot is ébreszt benne. Gondolatban az utóbbi néhány esztendő s a rá következő súlyos betegségét így, ötven felé közeledve olyan vízvázalstónak tekinti, amely visszavonhatatlanul elindította őt az időből kifelé vezető útra. Nem szívderítő felismerés ez, amikor például ilyen erővel szól hozzá a természet, minden, amit az életben szeretett. S nem vigasz az sem, hogy a betegségével tulajdonképpen rosszabbul is járhatott volna.

(*nov. 4.*)

Jani unokái egymást taszigálva tódulnak ki a balkonra. Mint egy süрге-fürge fogolycsapat.

(Kik ők? A vörös hajú fiú: Roman. A legidősebb lány: Jitka. A korban utána következő: Yveta. És a két ikerlány: Erika és Anita.)

A gyerekek ágaskodva lesnek le a mélybe a vaskorlát fölött. Roman csillogó nyálat fröccsent ki a hiányzó fogai helyén; a nyál egy része az állára csordul, a többi fölszalazódva hullik alá.

Aztán a gyerekek, mintha csak ráébredtek volna, hogy tulajdonképpen miért jöttek ki a balkonra, Dudunak esnek. Az öreg a furcsa, bárdolatlan trónus-karosszékeben ül a balkon egyik szögletében.

(Mit keres Dudu a balkonon? Azt is mondhatnánk, hogy kiszorult a lakásból. Először a kisebbik szoba egyik, ablakhoz közeli szögletében helyezték el karosszékestül, amelyben kissé görnyedt, de méltóságteljes, amolyan végleges testtartásban ül. Aztán az új gyerekszobabútor kiszorította őt az előszoba egyik sarokzugába. Ott azonban hamarosan tükrös fogas és cipőtartó követelt magának helyet. A konyhába a frissen vett hűtőszekrény miatt nem költözhetett be. A nagyszobában pedig csak addig maradhatott, amíg el nem hozták a boltból a nagy képernyőjű tévékészüléket, ami alá természetesen új szekrény dukált. Persze egyéb ok is közrejátszott az öreg kiakolbólitásában. S ezt a lakás fiatalabb asszonya forszírozta. Ki ő? Jani lánya, Pötyi: Roman, Jitka, Yveta, Erika és Anita édesanyja. Azt hitte a vén szaros, hogy hasra esünk tőle, hogy ezeket a cuccokat neki köszönhetjük... Igaz, éppen ideje volt, hogy vegyünk már valami jobb dolgot is ebbe a lerobbant kéglibe, de tényleg agyamra ment már az állandó hűgyszag! Pötyi lomposan, fésületlenül, csiricsaré pongyolában járkal a lakásban. Ne mondd, hogy te nem érzed!? Hogy téged nem idegesített?!. Teátrálisan fintorogva áll meg a konyhaajtóban. A zsúfolt konyhapult előtt a lakás idősebb asszonya téblábol. Ki

ő? Jani felesége: Teréz, Pötyi mostohaanyja. Vékony, apró alakja az ablak ellenfényében még törekenyebbnek látszik. Teréz asszony, mintha csak a lelkifurdalása lenne, hallgat.)

Elsősorban Roman heveskedik, akinek minden szemvillanására engedelmesen mozdul a többi: mind egy szemvágású, sápatag lányka. A fiú a bárdolatlan trónus-karosszék mögé settenkedik és hirtelen rántással szeretné hátrabillenteni. Ám a furcsa karosszék szilárdan áll, hiszen mind a négy lába – mintha csak virágcserepből nőne ki – egy-egy földdel megtömtött nagy bádogdobozban áll.

(Miért? Dudu az intézetnek, amelyben eddig élt, tulajdonképpen nem gondozottja, hanem amolyan cselédje volt. Ott lakott a hátsó udvar istállójában, gondozta a mindenkori két hízósertést [régebben egy lovuk és tehénkjük is volt] és a konyhakert veteményesét. Senki sem emlékezett már rá, mikor került az egykori Amadé-kastélyba; különben sem foglalkoztak vele, ha nem hált is éppen a kastély régi falai között, egy volt az életüket itt tengető sok-sok pária közül, elfogadták olyannak, amilyen. Vénülvén és erőtlenedvén, Dudu nyers fahusángokból, vesszőkből egy trónusszerű karosszéket eszkábált magának, és minden szabad percében abban üldögélt a fészker alatt. A furcsa karosszék nemsokára *életre kelt*, a karvastagságú lábak gyökeret eresztettek a nyirkos föld televényébe, a karfák hajlatain, a magas támla sűrű fonatán előbb csibenyelvnyi kis levelek, majd erőteljes hajtások ütköztek ki. Kezdetben Dudu még fel is tudott állni a karosszékéből, az erősebb hajtásokat bicskájával lenyesegette, illetve az egész szerkezetet erősítendő a fonatok közé bújtatta. Később már nem mozdult a székéből, részben

a burjánzó indák ölelése miatt, de főleg azért, mert csontsovány teste beleaszott-görbült, belemerevült a szék hajlataiba. Előrevetítve fájdalmas-komikus feladatát annak, hogy majdan a földbe is így, székestül kell leereszteni. Mindezt megelőzte azonban Dudu kényyszerű elszállításának szintén leleményességet igénylő feladata, mert az új törvények értelmében a kastélyt visszaigényelték a késői leszármazottak, az intézet elköltözni készült a folyó mellé, a vízierőmű-építkezés után megüresedett munkásszállóba. A gondnok úgy ítélte meg, hogy a karosszékeivel való sajátos szimbiózisának ebben az állapotában Dudut nem vihetik magukkal abba a betonrengetegbe, ahova egyébként sem szívesen költöztek az otthon öregjei, de nem volt más választásuk, ezért a régi nyilvántartásból előkeresték a legközelebbi élő hozzátartozó nevét és címét, s Jani unokaöcs aztán úgy oldotta meg a gondozásba vétel gordiuszi csomóját, hogy gyökerestül kiásta és huszonöt literes bádogdobozokba ültette át Dudu trónusának lábait. Később ez a körülmény lelkiismeretet nyugtató kifogásnak is jól jött, ugyanis az eleven, bokros szék szemmel láthatólag nem bírta a panellakás száraz levegőjét, tehát a család végül is úgy döntött: jobb lesz Dudunak a balkonon.)

Roman látja, hogy az ormótlan székkal semmire sem megy, ezért a balkonajtó mellől elveszi a partvist, hosszú nyelét a lába közé kapja, s egy fejrándítással utasítja a többieket, hogy hasonlóképpen cselekedjenek. Mint négy aprócska boszorkánysarjadék lovagol Jitka, Yveta, Erika és Anita a partvisnyélen Roman háta mögött, aki – miközben előre-hátra lépegetnek – kivörösödött képpel skandálja: Húgyos Dudu, szaros Dudu, nagy tökü

Dudu! Néhány ismétlés után sipítózó hangon a lánycsapat is csatlakozik a skandaláshoz. Roman minduntalan a szék alá irányítja a lába közül előremeredő partvisnyelet, mintegy jelezvén a lányoknak, hogy oda nézzenek, oda kéne Dudu ominózus testrészének alácsüngenie. Ám a lányok belerészegülnek saját ritmikus gajdolásukba, és nem veszik észre az „utasítást”.

Tom szinte mindennap egészen addig kint ül a balkonon, míg a nap ugyanolyan fanyar-ködös estébe nem fordul, mint amilyen a reggel volt. Ott szeretné felvenni az írás fonálát, ahol azon a négy év előtti csodálatos őszön elejtette. Az ölében heverő papírhalmól előkeresi – immár sokadszor – azt a lapot, amelyen csupán az alábbi szöveg áll:

(*nov. 17.*)

A fehér galamb sokáig bóbiskol a balkonkorláton. A felkelő nap hamarosan a lakótelep fölé emelkedik, s a madár bávatonon úgy tesz, mintha ezt nem is érzékelné. Csupán finom remegés, borzongás fut végig időnként a testén. Egyúttal a pillái is szétnyílnak; nem is igazi szempillák ezek, inkább két gumyszerű kitüremkedés. Mintha csupán a semmiből kinőtt ajkak mutatnák meg egy pillanatra s nyelnék el ismét a lencseszerű szemet. Fönről le, lentről fel...

Tom rendületlenül bízik benne, hogy tehetsége előbb-utóbb áttör azon a benualtságon, amit az írás iránt most érez. A tehetség, mondják, nem vész el, bár vannak, akik nem hisznek ebben. Ha valakinek nincsenek világos elképzelései a hivatásáról, netán föl sem ismeri azt igazából, ha a tehetségét nem megfelelő módon használja, ha valamilyen erős hatás-

ra irányt téveszt, ha elhivatottsága szertefoszlik, mert például anyagilag sikeresen alakul az élete?... Őbenne persze ilyen megfogalmazásban már csak azért sem merültek fel kétségek az eltelt meddő évek alatt, hiszen sosem volt hivatásos író, mellékfoglalkozásként három-négy évenként szokott megereszteni egy-egy könyvet. Ami még így is olyan lassú alkotói tempót sejtet, amikor újrakezdésnek számít tulajdonképpen minden egyes nekiülés.

Tomot, emlékszik, inkább a dolog *könnyedsége* lepte meg. Az, hogy bármennyire aggályos lassúsággal szötte is írói életművét – egyébként nem minden olvasói és kritikai visszhang nélkül –, egy időre mégis könnyedén meg tudott nélküle lenni. Más, például utólagos megítélés szerint a *könnyelműen* kifejezés meglehet, sokkal találóbb lenne itt, de Tom jól emlékszik rá: azoknak az őszi napoknak, heteknek éppen a dolog könnyedsége adta meg a szinte ragályos varázst. „Csak könnyedén, éppen hogy érintsd...” S a rendszer megdönthetetlennek vélt bástyái összeomlottak.

Csak hogy ez a ragályos könnyedség egyszersmind hajlamos kétségeket is támasztani bizonyos tett, cselekvés igazi értékével és értelmével szemben. S Tom, emlékszik, alig néhány hónap elteltével gyakran felidézte magában gyerekkora egyik élményét. Alapiskolás volt még, mindennap rettegve osont el a Csiba-telep mellett, félt a kutyától, az iskolába járásnak azt a kevéske örömét is elrontotta az a százméternyi rettegett útszakasz a régi udvarház mentén. Aztán egyszer, amikor már nem tudott elmenekülni, kétségbeesetten az udvarból előrontó kutya felé rúgott. Pontosan a vicsorgó pofáját találta el a cipője, s az állat nyüszítve elmenekült. Hitetlenkedve

nézett az inaló eb után, nagyon könnyűnek érezte magát, s azt hitte, hogy valami csoda történt, de jóleső csoda, mint a mesékben. Abban a pillanatban még az is megfordult a fejében, hogy semmi köze az egészhez, hogy csak a végeredményt kívánta, azt sem tudatosan. A kutya megfutamatása fölött érzett öröme azonban nem tartott sokáig. Miután ráeszmélt, hogy milyen hosszú ideig rettegett a félelmetes eb-től, lényegében alaptalanul s nagyon megalázó módon – szégyenérzet kerítette hatalmába. Emlékszik, továbbra is kerülte a kutyával való találkozást, de ezentúl már más okból. Hónapokkal (vagy évekkel?) később megkönnyebbülten hallotta az édesanyjától, hogy a Csiba-telep kutyáját elgázolta egy kirándulóbusz.

Tom megborzong, feszesebbre húzza magán a vastag-bolyhos háziköntöst, s lehuny, fázósan remegő szempillákkal várja, hogy a nap ismét előússzon az útjába hömpölygött felhő mögül. Bizonyos értelemben ő is kényszerpályára került, a forradalom örvénye magával ragadta, de arra egy pillanatilag sem gondol, hogy szerepvállalásaiért utólag kárhozzátnia kéne magát. Demokrácia, szabadság?... Az embereknek védelem kell, semmi más. A terekre kimennek ugyan, önfeledten kiabálják, hogy jobb jövőt akarnak teremteni, de ez nem igaz. Az emberek csak azért akarnak a jövő urai lenni, hogy megváltoztanak mondassák a múltat, ha már azt igazából megváltoztatni úgysem tudják. Mert valójában nem szabadságot várnak az új rendszerektől, hanem elsősorban csak védelemet. És ezért a tömeg mindig hajlandó feláldozni a szabadságot. Ahonnan aztán már csak egy lépés az igazi menekülés-eufória: a hatalom általi felmentés a gondolkodás, a véleményalkotás mindig szel-

lemi és jellembeli erőfeszítést követelő igénye alól. Ez ám az igazi csáberól!

Nincs mese: csak az egyénnek, az örökké nyughatatlanoknak, az eretneknek kell a szabadság. Mindennap, újból és újból csak ezek hajlandók megfizetni az árát. És ez az ár olykor nem kicsi...

(nov. 10.)

Pötyi, a kissé hízásnak indult, lompos nő áll a balkonon. Tekintetével a csillagalakzatban épített toronyházak környékét pásztázza. Könyökkel a balkonkorlátra támaszkodik, tésztás nagy keblei majdnem kifordulnak ríktó színű pongyolája kivágásából. A toronyház napszíta, szél csiszolta fala meredeken tűnik el alatta a mélyben. A balkonra kirakott kartondobozokat s a ruhaszárító köteleit finom szél zizegteti. Lentről a tömbházak tövéből hangos gyerekzsivaj csap föl. S az a nagy izé... akarom mondani, szerzőm, Dudu, valóban igaz? Közben Pötyi továbbra is a blokkok tövében rohángáló gyereksereget követi tekintetével. Sápatag arca elé ápolatlan, kócos haj hullik. Bentről Teréz aszszony hangja hallatszik ki a balkonra: Pötyikém, ha egyszer már kint vagy, légy szíves, öntözd meg az öreg széket! Pötyi egy műanyag kannából vizet lötytyint a széklábak tövére. Tudod, Pepónak, az emberemnek tulajdonképpen nincs olyan nagy...

(Ki ő? Pepo: Josef Kašparu, Pötyi cseh élettársa, Roman, Titka, Yveta, Erika és Anita apja. Egyébként hullámvasutas. Céllövöldés, dodzsemes és ringlispiés társaival egyetemben a közeli vásártéren szokta fölállítani a gyerekbolondító szerkentyűjét és lakókocsiját, amelybe egy este becsalta a sok hullámvasutazástól és sikongatástól megmámorosodott Pötyit, s kilenc hónapjára itt is volt Ro-

man, a kis vörös bitang. Pepo Kašparu pedig az ország másik végében, mint ahogy azt a vándorszórakoztatás iratlan szabályai megkövetelték. Becsületére legyen mondva azonban, hogy a Szent György-napi búcsú táján és a szeptember végi kirakodóvásár alkalmával mindig visszatért, s egy-két hónapot a városban és a környékén töltött. Mindig hozott magával egy marék pénzt, fölcsinálta Pötyit, aztán hónapokig megint nem látták.)

Éppen hogy kicsike van neki... Pötyi az arasznyira nyitott hüvelyk- és mutatóujját Dudu felé mutatja. Mit gondolsz? Nem ezért érzi úgy, hogy minden alkalommal bizonyítania kell?...

Tom elgondolkodva forgatja ujjai között a kedvelt, Parker márkájú golyóstollát. Amolyan szépíró tollaként pihentette a kihagyott időszakban, hogy majdan, ha eljön az ideje – mert ebben azért soha egy pillanatig sem kételkedett –, a rendelkezésére álljon. Amikor most előkereste, és először ült ki a balkonra, térdén a keményfedelű füzettel, ölében a számárfüles kéziratpapírokkal, szorongva írta le vele az első sorokat: „Ki ő? A kölyök: Jani unokája. Jani: Dudu unokaöccse...” A toll tehát nem száradt ki, de Tom szorongása ettől a tényről vajmi keveset oldódott.

Kusza, idegennek tűnő jegyzet-sorok alapján igyekszik rekonstruálni egy történetet, amelynek az életéhez, úgy tűnik, csak annyi köze van, hogy ismerős kézírással rögzült a papíron. Valahogy mégis magáénak érzi az egészet. Ha most nem érti is a mindig megbízhatónak vélt fantáziája egykori logikáját, a töredékeiben maradt történet azért még jó, vagy pontosabban fogalmazva: használható alapul szolgálhat, ha mindenáron ott akarja foly-

tatni – tehát nem csak képletesen, hanem a szó valódi értelmében –, ahol egykor abba hagyta. Igen, gondolja Tom, hiszen nincs egyébről szó, mint a lélek örökös álmodozásáról múlt és jelen között. S ez a gondolat egy kicsit megnyugtatja.

Mindjárt jobban érzi magát a rozsdá- és kószagú, szél sikálta panelfalak között. Az égen, szinte karmyújtásnyira, szellőzködő, bumfordi báránnyelvények. Valahol harangszó. Aztán az utána maradt csöndben aprócska körmök csikordulása a fém balkonkorláton; mire a tekintetét odarántja, a madár elrebben. A toronyházak között kelet felé ki lehet látni a városból. Ki a távoli mezőkre. Egy csaknem szabályos légi sugárúton át. A túlsó végéről tavasszal biztos bevirít kénsárgán a repceföld. Késő ősszel beúszik a tehéntrágya betleheemes szaga. Nyári estéken meg jönnek nagy csapatokban a cserebók – ahogy gyerekkorukban nevezték a cserebogarakat –, s csak hajnal felé hagyják abba a szikkadt panelfalak dőre ostromlását. A hold pengevékony vagy testesedő karéja is ebben a légi folyosóban kúszik föl éjszakánként a végtelen égi fennsíkokra. Bőregerek hussogó díszkíséretében...

Tom oldalra csúszott fejjel, aprókat szusszanva alszik. Amikor fölébred, restelkedő mozdulattal kapja föl a fejét, mint aki palástolni szeretné röpke elgyengülését. Aztán maga is meglepődik, hogy milyen nagyot kell fordítania a karosszékén, hogy a napot utolérje. Semmi kétség, nem néhány pillanatra nyomta el a buzgóság. Hiszen álmodott is. Gyorsan lehunyja ismét a szemét, hogy az álom foszlányait képpé foghassa össze a tudatában.

Álmában feleségével vitatkozott. Novellái első olvasójával és kritikussával. Mindig megmutatta neki elkészült

dolgait, ám egy bizonyos belső, pontosan soha meg nem fogalmazott és ki nem mondott fenntartással fogadta a véleményét. Nem mintha nem bízott volna meg asszonya műveltségében és ízlésében. Valószínűleg a tanítónő-sége zavarta tudat alatt, ami a diák-függőség reflexeit működtette benne.

Álmában az asszony azt a néhány sornyit szövegrészt védelmezte a balkonkorláton ébredező fehér galambbal, amit ő mint elvarratlan s az időtávlattal miatt megtévesztő szálat, utólag kihúzott a készülő írásból. Az asszony szerint a közeli szabadság megsejtése fogalmazódott meg azokban a sorokban, tulajdonképpen még az elidegenítő hatású mikro-realisztikus ábrázolás ellenére is jelképként értelmezhető az a madár. Igen, utólag, a dolgok ismeretében, csak hát tudni kell, hogy neki mint írónak azokhoz a sorokhoz csupán annyi köze van, hogy a történet rekonstruálása keretében közvetíti és megpróbálja értelmezni azokat. Ezért a jelkép beleérezhető patetizmusát ő nem vállalhatja. Innentől a szóváltásuk felgyorsult.

Asszony: Jól van. Vegyük úgy, hogy az alapsztori tulajdonképpen nem a tiéd...

Ő: Nem egészen... De tegyük fel.

Asszony: Akkor kié valójában?

Ő: Sántafikáé.

Asszony: Hiszen ő csak egy novel-lahősöd volt!

Ő: De tudod, hogy valós személyről mintáztam őt?!

Asszony: Igen, arról a szerencsétlen sánta fiatalemberről, innen a szomszéd blokkból, aki leugrott a nyolcadik emeleti balkonról.

Ő: Úgy van.

Asszony: ha jól emlékszem, hozzád került egy füzet, amelynek fedelére az volt írva, hogy *A balkonember*...

Ó: Igen, özvegy édesanyja adta oda nekem, aki nem sokkal a szerencsétlenség előtt a majdani élettársához költözött egy városszéli kertes házba, és lelkifurdalása, mi több, tömény bűntudata volt, hogy magára hagyta a fiát. Aki ugyan már felnőtt férfi volt, de...

Asszony: És miért érezte úgy, hogy azt a füzetet neked kell adnia?

Ó: Egyszerűen azért, mert, mert olvasta az elbeszélésemet...

Asszony: Hiszen az még a szerencsétlenség előtt jelent meg, s ha jól emlékszem, nem vitted a konfliktus kifejtését odáig, hogy a Sántafika leugrott a nyolcadik emeletről...

Ó: Hát éppen ez az!... Benne volt ez a lehetőség, de csak úgy, mint egy csalétek... Meg sem mertem kérdezni az asszonytól, hogy a fia olvasta-e azt az elbeszélést.

Asszony: Netán célzást tett rá, hogy...?

Ó: Nem, nem! Mint mondta, ösztönösen rejtette el a füzetet a vizsgálat emberei elől, mert attól félt, hogy terhelő feljegyzéseket találnak benne rá nézve. De amikor később elolvasta a szövegeket... Nekem azt mondta, nem értett meg belőlük sokat. Túl kuszának, sejtelmesnek találta őket... Azonban...

Asszony: Úgy érezte, hogy te mint íróember, esetleg meg tudnád fejteni a bennük rejlő üzenetet?

Ó: Igen, valami ilyesmit éreztem ki a szavaiból. Azt ugyan nem állította erősködve, hogy a Sántafikát félreismerhetetlenül az ő fiának képére és hasonlatosságára teremtettem, csak mintha finoman azt sugallta volna, hogy némi közöm azért nekem is van a megtörtént szerencsétlenséghez. Mintha csak a bűntudatát akarta volna velem megosztani. Mi több: akárha a cinkosává akart volna tenni... Ki-

mondatlanul... Maga a füzet tulajdonképpen inkább ürügy volt, semmint eszköz ebben az egészben.

Asszony: Hát persze! Mikor nem is volt belé írva semmi! Emlékszem, belenézttem.

Ó: Addigra én már kiteptem a te leírt lapokat...

Asszony: Netán valamilyen árulkodó utalás, vonatkozás volt benne?

Ó: Á, dehogy! Egyszerűen azért, mert az íróember is csak a gyűjtögető főemlősök rendjébe tartozik. Szívesen tartalékol ötleteket, témákat ínsége-sebb időkre...

Az álomnak ennél a pontjánál Tom már érezte, hogy álmodja az egészet, hogy nem kell blöffölnie, nyugodtan elmondhatja asszonyának az igazat. Miszerint egyszerű emberi félelemből sikkasztotta el a füzetnek azokat a lapjait, amelyek tanúsították: a szerencsétlenül járt fiatalember igenis olvasta a novelláját, és leküzdhetetlen késztetést érzett hatására a benne sejtetett végkifejlet beteljesítésére...

Ekkor ébredt fel.

(*nov. 14.*)

Teréz asszony a balkonon. Üres kartondobozokat, virágcserepeket, fejecincs, lába-nincs babajátékokat, szőnyegtekercseket, szigetelőlapokat, kopott járókát, lerobbant gyerekkocsit kell félretennie az útból, hogy egyáltalán Dudu közelébe férjen.

Housenková dráha...¹ Igen, az volt az oka mindennek! A hullámvasút vitte vakvágányra Pötyi életét. Ilyen fiatalon ennyi rengeteg gyerek!...

Teréz asszony mintha csak magának beszélne. A vásártérről, onnét ni, idelátszott a hullámvasút fényeinek villogása, állandóan szólt a zene, hallottuk Édesszájú hetyke rikoltozását a

¹ hullámvasút (cseh)

hangszóróból: Jedeme dvěstě metru proti větru, dvěstě dvacet kilometru!!!²

Egyszerűen nem lehetett itthon tartani Pötyit. Mintha vesztét érezte volna. Pedig idejében mondtam Janinak, hogy nem lesz abból jó, ha egy csitri lány rögtön Édesszájúnak hív egy mutatványoslegényt, és ingyen viteteti magát nap mint nap a hullámvasúton... S látod, Dudu, igazam lett!

Teréz asszony eltűnődve néz a távolba. Én igazán szerettem Pötyit, meg amilyen szép volt, tényleg bármi lehetett volna belőle, de mostohájaként úgy éreztem, nem léphetek fel ellene erélyesebben. Nem tartottam rövid pórázon, de makrancosságából sokszor még így is azt véltem kiérezni, hogy belül sosem fogadott el anyjának. Tudod, Dudu, úgy jött ránk ez a szerencsétlenség, mint Isten csapása. Jani szinte őrjöngött, amikor megtudta, meddig fájult a dolog a hullámvasutással, de előre tudtam, hogy gyorsan bele fog törődni. Annyira ismerem már a természetét. Meg aztán, egyszer váratlanul azt mondta nekem, hogy benne valami eltörött, amikor első felesége és a kisfia meghalt. És én meghökkenstem, mert nem szokott így beszélni velem, és zavaromban azt kérdeztem tőle, de hát mi az, ami eltörött benne, mire ő azt felelte, hogy hát az, ami törékeny. Teréz asszony elgondolkodva szorítja a kezét lapos kebléhez, mintha ott rejtőzne az emberben mindaz, ami törékeny. Talán ezért hagyta vakvágányra hullámvasutazni Pötyit, ezért jár haza csak aludni, ezért nem törődik igazából azzal sem, hova folyik szét a te aranyad.

(Miféle aranya van Dudunak? Erre a kérdésre a választ jószerevével csak maga Dudu adhatná meg, de ő a tör-

ténetnek ebben a fázisában már régen nem beszélt. Az az igazság, hogy Jani unokaöcs az intézet felszólítására megjelent ugyan az ódon kastélyban, de esze ágában sem volt hazavinni az öreget az amúgy is szűkös kisvárosi otthonába. Egy mesébe illő fordulat aztán villámgyorsan jobb belátásra készítette. Amikor a vénséges öreget mustrálgatta a furcsa karosszékében, abba a szutykos vászontarisznyába is belekukkantott, amelytől az öreg soha nem vált meg, s amelyet ezúttal is az ölében szorongatott. Nem volt abban egy kopott bicskán, egy tekercs madzagon, néhány rongydarabon kívül más, mint egy jókora ágyúöltény. Mi a szösz, álmélkodott Jani unokaöcs, s mert igencsak vonzódott a különleges alakú, formájú és küldetésű tárgyakhoz, érdeklődéssel kezdte forgatni a kezében a nehéz lőszert. Míg nem a kilazult lövedék egyszer csak kifordult a sárgaréz hüvelyből, mint valami bőségszaruból, arany ékszerek, gyűrűk, láncok, gombok özöne hullott az elképedt Jani unokaöcs lábához. Finom vászontépés foszlányai közepette. Ez a fordulat, érthetően, nyomban meggyőzte az amúgy lassú észjárású, tohonya külsejű rokont arról, hogy Dudunak, élete hátralévő idejében, igenis az ő otthonában a helye. A mesés kincs eredetét illetően egyébként megoszlottak a vélemények. Sokan – már csak az ágyúöltény miatt is – úgy vélték, hogy valamelyik háborúban juthatott hozzá, bizonyára nem tisztességes úton az öreg. Mások szerint ott találta a kastélyban, amelynek minden zegét-zugát ismert, minden talpalatnyi földjét megforgatta. Merthogy bolondnak bolond a szerencséje.)

Teréz asszony Dudu trónusának lábaihoz kuporodik, kigyomlálja, meglazítja és a műanyag kannából

² Száguldunk széllel szemben kétszáz métert, kétszáz és húsz kilométert!!! (cseh)

megöntözi a négy bádogdoboz földjét. Azt már nem mondja el hangosan, csak belül, a szívében, hogy az a gyerekgyártó cseh istenátka egyszer őt is megölelgette az alagsori közös mosókonyhában, ahová a lakókocsijukból rendszeresen bejártak ivó- és mosdóvízért. Úgy nyúlt hozzá Édesszájú, hogy libabőrös lett a karja. A leigázás könnyed mozdulatával... Talán nem is szabadna méltatlankodnia Pötyin... Teréz asszony mozdulatai óvatosak, nem szeretné megzavarni azt a tengelicpárt, amely odarakja fészket a magas széktámla lombos indái közé, s Dudu vállára, kucsmás fejére szokott kiülni tollászkodni.

Tom kint ül a balkonon, térdén a keményfedelű füzet, kezében kedvelt írószerszáma, öléből azonban elfogytak már a számárfüles kéziratlapok. Felszabadultnak, könnyűnek érzi magát. Végül is nem hagyott üzenetet a konyhaasztalon az esti iskola miatt későn hazatérő feleségének. Arra az eshetőségre gondolva, hogy elalszik a karosszékben és kint felejtődik. Éj-

szakára is. Nem írta le egy cetlire, hogy bármi furcsa, de tulajdonképpen nem bánná a dolgot. Mi több, egyenesen azt szeretné. Mert ez itt kint, a magasban, már a békesség övezete. Az elragadtatásé. A makulátlan belső csöndé...

Fejét a karosszék támlájának döntve, félig csukott szemmel nézi a bokorszerű fácskát. A napszíta, szél sikálta panel egyik repedésében sarjadt ki a szomszédos toronyház tetőpárkányán. Nem sokkal ama balkon fölött, ahonnan egy sánta fiatalember évekkel ezelőtt levetette magát a mélybe. S közben Thomas Georch de Doudecim Karcha szempilláinak egyre szűkülő résén át a magányos bokrot nézi, gondolatai már az ébrenlét és az álom határmezsgyéjén araszolnak a sötét éjszaka felé. Így aztán, mikor a felhők tovaúsznak, világosan kiveszi az öreget, amint a sötétben áttetsző égboltra rajzolódik ki a profilja, fekete a feketén, s ahogy kezét a kartámlán tartja, a hold derengő kiflijevel a fején, egy öreg királyra emlékezteti őt, akit megfosztottak a hatalmától.